

Klímváltozás elleni nemzetközi küzdelem kontra politika

PINTÉR KATALIN GYÖNGYI

Bevezetés

Az éghajlatváltozás napjainkra egyre nagyobb kihívássá vált, amelyre a választ globális mértékű összefogással lehetne megadni. Sok könyv, cikk, tanulmány, dokumentumfilm foglalkozik a témával szakszerűen, de manapság játékfilmek alapjául is szolgál, amely több emberhez jut el, ezzel is felhívva a figyelmet a klímaváltozásra. Mára mindenki számára kézzelfoghatóvá vált a probléma. A hírekben olvashattuk, milyen pusztítást végeztek idén a tornádók az Egyesült Államokban, mekkora károkat hagyott maga után a Nárцisz névre keresztelt vihar Európában. Gondolhatunk egyszerűen arra is, hogyan változott meg az elmúlt évtizedekben Magyarországon az időjárás: még két évtizeddel ezelőtt decemberben természetes volt a hóesés, márciusra elkezdett tavaszodni, az utóbbi években gyakori, hogy február, március az az időszak, amikor a havazást tapasztalhatjuk. Vagy éppen októberben még mindig nyári hőség van esők és hűvös szél helyett.

Az éghajlatváltozás problémája egyre kézzelfoghatóbbá válik, bár tény, hogy sok más világszintű kihívás áll az emberiség előtt. Véleményem szerint ezek nagymértékben összefüggnek, gondolok itt a túlnépesedésre, az éhínségre, a járványokra, amelyek a klímaváltozással is kapcsolatban állnak.

Munkámban azt fogom bemutatni az ENSZ tevékenységén keresztül, hogy hogyan küzd a világ az éghajlatváltozás ellen, illetve, hogy a politikai és gazdasági érdekek hogyan változtatnak egy-egy akció sikerességén.

1969-ben U Thant, akkori ENSZ főtitkár a globális gondolkodás és cselekvés fontosságára a következő mondatokkal hívta fel a figyelmet egy ENSZ ülésen:

„Ennek a szervezetnek még egy évtizednyi ideje van arra, hogy tagjai elfelejtsék régi pereiket, és kezdjenek egy világot átfogó együttműködést, hogy megállítsák a fegyverkezési versenyt, megjavítsák az emberiség életterét, megfékezzék a népességrobbanást, és a kibontakozáshoz megadják az első impulzust. Ha az elkövetkező tíz esztendőben nem jön létre ilyen összefogás, akkor attól félek, ezek a nehézségek olyan mértéket öltenek, hogy a megoldásuk meg fogja haladni az emberiség képességeit.”¹

A klímaváltozás tudományos háttere

Az éghajlatváltozást gyakran kapcsolatba hozzák az üvegházhatással, az üvegházgázok kibocsátásával, viszont a kép ennél sokkal árnyaltabb. Ha nem lenne üvegházhatás, a Föld hőmérséklete nagyjából 33°C-kal lenne alacsonyabb, körülbelül -18 fok lenne.² Mi is az az üvegházhatás tulajdonképpen?

¹ RAKONCZAI 2008, 19.

² RAKONCZAI 2008, 51.

A légkört alkotó gázok bizonyos sugárzást átengednek, van, amit nem, illetve olyan is van, amit elnyelnek. A Nap sugárzása olyan sugárzás, amelynek jelentős részét átengedi a légkör, de a Föld felszínén lévő anyagokkal kölcsönhatásba lépve hosszú hullámú hősugárzássá alakul és ezt már kisebb mértékben engedi vissza a világrűrbe. Így hőtöbblet keletkezik Földünkön, amely lehetővé teszi az életet. A bolygó története során egyensúly alakult ki a gázok arányában és összetételében, az emberi tevékenység azonban az utóbbi évtizedekben nagyon elkezdte befolyásolni a legfontosabb üvegházgázok alakulását a légkörben. A legfontosabb ilyen gázra, a vízgőzre nincs nagy ráhatása az embereknek. Viszont a többi gáz nagyon is függ az emberi tevékenységtől. A legfontosabb üvegházhatású gázok a következők: vízgőz, szén-dioxid, nitrogén-oxidok, freonok, CFC-k és a metán.³ Bár ezek a gázok a Föld természetes folyamatainak következményeképpen is a légkörbe jutnak (pl.: vulkánműködés, mocsarak), de az emberi tevékenység sokkal nagyobb mértékben járul hozzá ezen gázok légkörbe jutásához.

A légkör felmelegedésének következményeként elkezd olvadni a sarkvidéki jégtakaró és a gleccserek is, amelynek következménye, hogy emelkedik a világtenger szintje. A másik nagy probléma a sivatagi területek tényerése, hiszen ezeken a területeken nem lehet termelni, kiesnek a gazdaságból, így az országok lehetőségektől esnek el.

A klímaváltozás sokrétű probléma, nagyon sok súlyos következménye van, ezért szükséges nemzetközi egyezményeket kötni és megoldani minél előbb.

Stockholmi Konferencia 1972

Az első átfogó, világméretű konferencia, az 1972-ben Stockholmban megrendezett Emberi környezetről szóló ENSZ konferencia volt, amely mérföldkőnek számít a nemzetközi közösség történetében, 113 állam delegációja vett részt rajta. A találkozó alapja a Római Klub 1972-es, *A növekedés határai* című jelentése volt.⁴ Ezután napjainkig még három átfogó környezeti konferenciát hozott tető alá a közösség. A háborúk miatt, és mert nem volt megfelelő tudományos háttér, 1972 előtt nem foglalkoztak ezzel a problémával a világ vezető hatalmai, hiszen fontosabb volt a háborúk utáni újjáépítés, a gazdasági-társadalmi problémák orvoslása, stabil kormány alakítása az egyes országokban. Ezen felül a hidegháború még javában tartott az első konferencia ideje alatt. Ezt jól mutatja, hogy a találkozón Magyarország, a Szovjetunió és szövetségesei nem vettek részt, mivel a Német Demokratikus Köztársaság nem volt tagja az ENSZ-nek és emiatt nem hívták meg a konferenciára.⁵ Ahhoz, hogy tisztán lássuk a képet, azt is meg kell említeni, hogy ezek az országok ekkoriban

³ RAKONCZAI 2008, 51–54.

⁴ A Római Klub egy olyan szervezet, amelynek tagjai olyan magánszemélyek, akiknek közös aggodalmaik vannak az emberiség jövőjével kapcsolatban és arra töreksenek, hogy változásokat hozzanak ezzel kapcsolatban. <http://www.clubofrome.org/about-us/> (Letöltés: 2019.05.18. 13:21)

⁵ LÁNG 2001.

egyébként sem beszéltek a környezeti problémákról, mert a tervutasításos gazdálkodás ideájába nem illett bele, de kutatás szintjén már foglalkoztak vele a tudósok. A KGST Végrehajtó Bizottság a környezetgazdálkodás, a környezetvédelem és a természetvédelem területén 1974-re tizenkettő önálló kutatási irányt határozott meg.⁶

A világ politikusai ezen a konferencián szembesülnek először azzal a ténnyel, hogy Földünk a környezetszennyezés és az erőforrások kimerülése, a szegénység, mint társadalmi kihívás (jól mutatják a fejlődő országok) miatt még békeidőben is veszélyben van. A találkozó után egyes országokban önálló ágazattá vált a környezetvédelem.⁷ A konferencia legnagyobb kihívása az volt, hogy a fejlett és fejlődő országok között áthidalja azokat a különbségeket, amelyeket a környezetvédelem valamint a gazdaság fejlesztésének kérdéskörébe tartoznak, a fejlődésük érdekében pedig úgy vélekedtek a résztvevők, hogy biztosítani kell a szükséges erőforrásokat ezen országok számára.⁸

Az egyiptomi delegáció vezetője, Mostafa Kamal Tolba⁹ a következőt nyilatkozta a konferenciáról:

„Az egyik legfontosabb felelősségünk ezen a konferencián az, hogy kiadjunk egy nyilatkozatot az emberi környezetről, egy dokumentumot jogi kötőerő nélkül, de – reméljük – erkölcsi kötőerővel, amely az emberek szívét arra ösztönzi, hogy vágyjanak harmóniában élni egymással és a környezetükkel.”¹⁰

Stockholmban négy dokumentumot fogadtak el, amelyek a következők: *Nyilatkozat az emberi környezetről, Nyilatkozat az irányelvekről, Akcióprogram javaslatok*, végül, de nem utolsó sorban pedig a *Szervezeti intézkedések*.¹¹ A konferencia másik nagy eredménye az ENSZ Környezeti Programjának létrehozása volt, amely mondhatni a nemzetközi környezetpolitikát egyedülként koordinálja és felügyeli. Továbbá ekkor nyilvánította az ENSZ a Környezetvédelem Világnapjává június 5-ét, ezzel közelebb hozva a problémát az emberekhez.¹²

Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (IPCC)

Az UNEP és a Meteorológiai Világszervezet hozta létre 1988-ban az IPCC-t, azzal a céllal, hogy a rendelkezésre álló tudományos információk alapján készítsen értékeléseket a klímaváltozásról és annak hatásairól, ezzel segítve a reális válasz stratégiák készítését. Kezdetben a testület feladata az volt, hogy átfogó áttekintést és ajánlásokat készítsen az éghajlatváltozás gazdasági és társadalmi vonatkozásairól, valamint lehetséges elemeket és stratégiákat

⁶ RAKONCZAI 2008, 141.

⁷ LÁNG 1980, 212.

⁸ FARAGÓ – BULLA – NATHON 1992, 6.

⁹ 1975–1993 között az UNEP ügyvezető igazgatója.

¹⁰ <https://www.yumpu.com/en/document/view/10044642/integrating-environment-and-development-1972-2002-unesp> (Letöltés: 2019.05.18. 13:21)

¹¹ RAKONCZAI 2008, 140.

¹² RAKONCZAI 2008, 141.

dolgozzon ki egy lehetséges jövőbeni nemzetközi egyezménybe való beiktatása céljából. Jelenlegi feladata, hogy értékelje az ember okozta éghajlatváltozás kockázatát a tudományos kutatási eredmények alapján átfogó és átlátható módon. Nem önálló kutatást folytat, hanem a már elkészült tudományos publikációkat veszi alapul munkája során. A testület 1990-es első jelentése tudományos bizonyítékai alátámasztották, hogy a klímaváltozás valós kihívás, következményeit nemzetközi együttműködéssel lehet megoldani. Ennek a jelentésnek kulcsfontosságú szerepe volt a későbbi Éghajlatváltozási Keretegyezmény létrehozásában, az IPCC azóta is folyamatosan készít jelentéseket a témában. Ezekon kívül módszertani jelentéseket is készít, ezzel segít a keretegyezmény részes országainak az üvegházhatású gázkészletük felmérésében. Az 1995-ös második értékelő jelentés a Kiotói Jegyzőkönyv elkészítéséhez nyújtott nagy segítséget.¹³

Szervezeti felépítését tekintve három munkacsoportból és egy leltárkészítő egységből áll. Az első munkacsoport feladata, hogy összefoglalja az éghajlati rendszer változásainak tudományos vonatkozásait. A második azt vizsgálja, mennyire sebezhetőek a gazdasági-, társadalmi- és természeti rendszerek az éghajlatváltozás következtében, valamint a pozitív és negatív hatásokkal és az alkalmazkodás lehetőségeivel foglalkozik. A harmadik munkacsoport az üvegházgázok kibocsátásának mérséklésével és az éghajlatváltozási folyamat megállításának esetleges módszereivel foglalkozik. A leltári egység egy különálló, az IPCC Üvegházhatású Gázok Nemzeti Leltári Programjáért felelős csoport.¹⁴

A szervezet 2007-ben a *Negyedik Jelentés*ért még Béke Nobel-díjat is kapott Al Gore amerikai alelnökkel közösen. A Nobel-békedíj Bizottság azért ítélte oda a díjat, mert a jelentés az egész világ számára világossá tette, hogy szoros összefüggés van az emberi tevékenység és az éghajlatváltozás között, továbbá megalapozta azokat az intézkedéseket, amelyek a klímaváltozás elleni küzdelemben létfontosságúak.¹⁵

A Riói Konferencia – 1992

A következő ENSZ konferenciát 1992 júniusában tartották, a Bruntland-bizottság (más néven: ENSZ Környezet és Fejlődés Bizottsága) javaslatára, a Brazíliában található Rio de Janeiróban. Előzménye az 1987-ben kiadott *Közös Jövönk* jelentés, amelyben a tagállamok kifejezték aggodalmukat a környezettel, társadalom, gazdasággal és erőforrások használatával kapcsolatban és a gyors reakciót tartották lehetséges megoldásnak ezekre. Az államok felismerték azt is, hogy közös cselekvés szükséges, hiszen minden ország – bár nem egyenlő mértékben – felelős a globalizálódó környezeti hatásokért. A jelentés szerint az

¹³ http://www.ipcc.ch/organization/organization_history.shtml (Letöltés: 2018.03.31. 12:20)

¹⁴ http://www.unis.unvienna.org/unis/hu/thematic_info_climate_change_ipcc.html (Letöltés: 2018.03.31. 11:30)

¹⁵ SZ. N. 2007.

olyan kockázatok, mint az üvegház gázok nagymértékű kibocsátása, a sivatagosodás, az erdős területek nagyságának csökkenése vagy az ózonréteg elvékonyodása a Föld egészére veszélyt jelentő kihívások.¹⁶

A *Környezet és Fejlődés Világkonferencia* témája a fenntartható fejlődés¹⁷ volt, de a környezeti problémák mellett már arra is törekedett, hogy feloldja a fejlett és fejlődő országok közötti ellentéteket. Az akkor 178 tagállamból 172-nek a delegációja vett rajta részt, több mint 700 NGO, 8700 külföldi újságíró, összességében harmincezer emberről is több jelent meg.¹⁸

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése 1989-ben határozott a konferencia szükségességéről az alábbi okokra hivatkozva: a környezeti problémák, mint az éghajlatváltozás, az ózonréteg elvékonyodása, víz- és légszennyezés stb. globálisan kihatnak az egész világra, emiatt minden szinten szükséges cselekedni, globálisan, nemzeti szinten és regionálisan is, minden ország részvétele kell a probléma megoldásához. A nem fenntartható termelés az egyik fő oka a környezeti problémáknak, de szoros kapcsolatban áll a szegénységgel is (hiszen az állam először saját polgárainak akar segíteni, és csak ha ez sikerül, akkor veszi figyelembe a környezetében emiatt okozott károkat), és a problémák orvoslása a technológiai fejlődésen és a kutatáson alapszik. 1989-ben a Közgyűlés határozatában szerepel, hogy az okozott kárért az az ország a felelős, amelyik okozta a kárt, neki kell csökkenteni és megszüntetni azt. Ezt ma a *szennyező fizet elvének* nevezzük¹⁹

Bár a konferencia előkészületeinek idején még tartott a hidegháború és a kelet-nyugati ellentét feloldása volt a konferencia külkapcsolati célja, időközben ez megoldódott (legalábbis a hidegháború véget ért) és az új kihívássá a fejlett és fejlődő országok közötti gazdasági ellentét megoldása, és az ebből fakadó észak-dél ellentét kialakulásának megelőzése vált.²⁰

A konferenciát négy Előkészítő bizottsági ülés előzte meg, az első 1990 augusztusában tartották Nairobiban. Eredményei között szerepel az I. és II. munkacsoport megalakítása, amelyek környezetvédelmi kérdésekkel foglalkoztak, valamint egyhangú határozatokat fogadtak el a pénzügyi források, a technológia átadása, az NGO-k részvétele és a regionális részvétel ügyében. A második ülés 1991 márciusában, Genfben volt. Itt alakult meg a III. munkacsoport, amelyik a jogi és intézményi kérdésekkel foglalkozott. Elfogadták a nem-kormányközi szervezetek részvételének feltételeit, tárgyaltak a konferencia főbb dokumentumairól és az ágazatközi kérdésekről is. A harmadik ülés is Genfben volt, 1991 augusztusában és szeptemberében, az észak-dél ellentét megelőzését tűzte ki célul, de a nagyhatalmaknak erről más álláspontja volt. Az USA nem támogatta azt, hogy a fejlődő országok körében

¹⁶ FARAGÓ 2017.

¹⁷ A jelen generációjának igényeit kielégíteni oly módon, hogy az ne veszélyeztesse a jövő generációjának lehetőségeit.

¹⁸ RAKONCZAI 2008, 142.

¹⁹ FARAGÓ – BULLA – NATHON 1992, 9.

²⁰ FARAGÓ – BULLA – NATHON 1992, 10.

kiseb legyen a felelősség- és kötelezettségvállalás mértéke, mint a fejlett országok esetében, az Európa Közösség országai viszont ebben a kérdésben rugalmasok voltak.²¹ Megkezdődött a *Nyilatkozat a Földről* című dokumentum előkészítése és a *Feladatok a XXI. századra* (Agenda-21) című dokumentum előkészítésével is jól haladt a Bizottság. Megállapodás született egy mechanizmusról, amely a fejlődő országoknak segítene átadni a környezetbarát technológiákat, továbbá a Globális Környezeti Alap létrehozásáról is szó esett, amely a fenntartható fejlődés megvalósításának ad finánciális alapot. A negyedik ülés 1992 márciusa és áprilisa között zajlott. Fő célja a Nyilatkozat a földről és az AGENDA-21 elfogadásához szükséges dokumentumok kidolgozása volt, ez nem járt teljes sikerrel, de például a talaj, légkör, édesvizek kérdéskörében sikerült a résztvevő államoknak megegyezniük. Itt nyert először nemzetközi elismerést a szennyező fizet elve. A Nyilatkozat a Földről viszont vissza lett minősítve Riói Nyilatkozattá, és a fejlett-fejlődő ellentét is folyamatosan jelen volt a negyedik ülésen.²²

A Riói Konferencia kiemelkedő külpolitikai eseményei közé tartozott a konferencia keretein belül megrendezett Föld Csúcstalálkozó, ahol állam- és kormányfők beszédei voltak hallhatóak plenáris ülés formájában, majd ezután az akkori brazil elnök, Fernando Collor ebédet adott az állam- és kormányfők tiszteletére. Ezután kerekasztal-tárgyalás kezdődött, ahol az ENSZ főtitkára Butros Ghali, a konferencia főtitkára, Maurice Strong (a Stockholmi Konferencia Főtitkára is ő volt) és öt térség képviselőjében öt államfő mondott beszédet. Nyugat-Európát Franz Vranitzky osztrák kancellár, Kelet-Európát Zselju Zselev bolgár köztársasági elnök, Latin-Amerika és a Karib-tenger országait Carlos Salinas de Gortari mexikói elnök, Ázsiát Pakisztán miniszterelnöke, Nawaz Sharif és Afrika országait Quett Masire botswanai elnök képviselte.²³

Végül öt dokumentumot fogadtak el: *Riói Nyilatkozat a Környezetről és a Fejlődésről*, *Éghajlatváltozásról szóló keretegyezmény*, *Biológiai sokféleségről szóló egyezmény* (a kettőt hívják Riói egyezményeknek), *Nyilatkozat az erdőkről* és a *Feladatok a XXI. századra*.²⁴ Éghajlatváltozási Keretegyezmény Konferenciákat (COP) 1995 óta minden évben tartanak.

A konferencia további eredményei még az 1993-ban létrehozott ENSZ Környezet és Fejlődés Bizottsága, valamint a Globális Környezeti Alap (GEF) megerősítése is, melynek feladata a Riói egyezmények pénzügyi támogatási rendszerének működtetése.²⁵

²¹ FARAGÓ – BULLA – NATHON 1992, 11–14.

²² FARAGÓ – BULLA – NATHON 1992, 11–14.

²³ FARAGÓ – BULLA – NATHON 1992, 22.

²⁴ RAKONCZAI 2008, 143–144.

²⁵ <http://www.ff3.hu/stock.html> (Letöltés: 2018.03.30. 13:25)

Kiotói Jegyzőkönyv 1997

1995-től évente tart az ENSZ *Éghajlatváltozási Keretegyezmény Konferenciákat*, a kiotói konferencia volt a harmadik ilyen, amelyet a berlini és a genfi előzött meg. A berlini konferencia jelentősége, hogy itt fogadták el a résztvevők, hogy az egyezményben foglaltak megvalósítása érdekében kibocsátási limiteket kell meghatározni, amely tulajdonképpen a Kiotói Protokoll alapja.²⁶

Az Éghajlatváltozási Keretegyezményhez kapcsolódó Kiotói Jegyzőkönyv jelentős változást hozott a károsanyag-kibocsátás területén. Konkrét kötelezettségvállalásokat tett 38 ország és rugalmassági szabályozásokat fogadtak el az Egyesült Államok kezdeményezésére. A kibocsátás csökkentésének báziséve 1990 lett, de a piactgazdaságra újonnan átvált országok számukra kedvezőbb bázisét is választhattak. A kibocsátás korlátozása a következő hat gázra vonatkozik: szén-dioxid, metán, nitrogén-oxid, fluorozott szénhidrogének (HFC-k), perfluor karbonok (PFC-k) és kén-hexafluorid. A jegyzőkönyv megvalósítására öt új mechanizmust vezettek be:

- az időbeli rugalmasság,
- az emissziós rugalmasság,
- a nyelők kérdése,
- az együttes megvalósítás és emisszió kereskedelem,
- a tiszta fejlesztési mechanizmus.²⁷

A jegyzőkönyvvel egyrészt az a probléma, hogy néhány ország, mint Izland és Norvégia csak növekedéskorlátozást vállalt, Új-Zéland, Ukrajna és Oroszország pedig csak szinten tartást. Másrészt az Egyesült Államok 2001-ben elvetette a jegyzőkönyv ratifikálását, arra hivatkozva, hogy csak a fejlett országoknak vannak kötelezettségei, ezért igazságtalan velük szemben. Ezzel veszélyeztette a jegyzőkönyv életbelépését, mivel annak feltétele volt, hogy azok az országok, akik a kibocsátás 55 százalékáért felelősek, írják alá a jegyzőkönyvet.²⁸ Az USA 1997-ben aláírta az egyezményt, de az elnökválasztást követően az új elnök, Bush már nem terjesztette a szenátus elé ratifikálásra.²⁹ A Kiotói Protokoll életbe lépéséhez szükséges 55 százalék Oroszország ratifikációjának volt köszönhető, viszont az oroszok csak azért ratifikálták, mert ez volt a WTO csatlakozásuk feltétele, így csak 2005-ben tudott életbe lépni. India legnagyobb árutőzsdéje, az MCX megkapta a jogot a szén-dioxid kvóta kereskedésére, így a tiszta fejlesztési mechanizmusnak köszönhetően a fejlett országok itt könnyedén beruházhatnak majd.³⁰

²⁶ BÍRÓ 2003, 18.

²⁷ RAKONCZAI 2008, 149–150.

²⁸ RAKONCZAI 2008, 149–150.

²⁹ https://magyarnemzet.hu/migr_1834/kioto-miatt-clinton-busht-biralja-546315
(Letöltés: 2018.12.02. 15:28)

³⁰ NAGY 2006.

A jegyzőkönyvben az iparosodott országok azt a kötelezettséget vállalták, hogy az éves szénkibocsátásukat 2012-re az 1990-es bázisévhez képest átlagosan 5,2%-kal csökkentik. Ez azt jelentené, hogy fenntartható lenne a kibocsátás.³¹

A Kiotói Jegyzőkönyv nagy lépés lehetett volna az éghajlatváltozás mérséklésében, mégsem érhetett el sikert, mivel az Egyesült Államok nem ratifikálta és Oroszország is csak 7 évvel a Konferencia után, mikor már más kötelezettségvállalásokra lett volna szükség a magasabb kibocsátás miatt. Más részről, a kötelezettségüket nem teljesítő országok sem voltak szankcionálva.³²

A Jegyzőkönyv első vállalási időszaka 2012-ben járt le. A 2012-es Dohai Részres Felek Konferencia célja az volt, hogy a résztvevők döntsenek arról, hogyan valósítják meg a második vállalási időszakot és az meddig tartson. Az országok végül amellett döntöttek, hogy 2020-ig valósítják meg kötelezettségeiket.³³ A konferencia legfontosabb döntése az volt, hogy kijelölt egy menetrendet az országok számára annak érdekében, hogy átfogó klímaegyezményt dolgozzanak ki 2015-re, amely megállapodás a legnagyobb kibocsátókra is vonatkozna, mint Kína, India, Brazília és az Egyesült Államok.³⁴

Johannesburgi Konferencia 2002

A 2002-ben Afrikában megrendezett konferenciának Fenntartható Fejlődés Világkonferencia volt a címe. Globális szinten nem mutatkozott Rió után javulás, de nemzeti szinten az államok javulást értek el nemzeti környezetvédelmi programok által, például a légszennyezés, hulladékgazdálkodás vagy éppen az édesvíz felhasználás kérdésében. A két konferencia között 1997-ben az ENSZ rendkívüli ülészakot tartott a Riói Konferencia értékelésére, ahol a fejlődő országok az ígért, de meg nem valósult 0,7%-os GDP támogatás miatti nemtetszésüket fejezték ki.³⁵

A 185 ENSZ tagállamból nagyjából 65 ezer delegált vett részt a konferencián, több mint 100 kormányfővel, valamint számos multinacionális cég is jelen volt, mint például a Nestlé, a McDonald's és a Nike is. A csúcstalálkozó célja az volt, hogy összeegyeztesse a fejlődést, a környezeti fenntarthatóságot és a gazdasági növekedést. Erre a helyszínre azért esett a választás, mert a dél-afrikai éhínség részben az éghajlatváltozás következménye, mivel ez okozza azt, hogy a térségben csökkent az esőzések száma, probléma van a tiszta vízzel és az általános higiéniai körülmények is rosszak.³⁶

A fejlett országok várakozásai a konferenciával kapcsolatban a liberalizáció egyes piacokon, mint a szolgáltatáspiacon vagy az elektronikai cikkek piacán. A leggazdagabb országoknak természetesen érdeke a fenntartható fejlődés, de mivel mindegyik elsősorban a saját piacát védi, így ezt nem nagy gazdasági

³¹ WHAT IS THE KYOTO PROTOCOL AND HAS IT MADE ANY DIFFERENCE?

³² HARVEY 2015.

³³ SZ. N. 2012.

³⁴ SIPOS 2012.

³⁵ LÁNG 2001.

³⁶ OLIVER – JEFFERY 2002.

költségek árán akarja elérni. A legszegényebb fejlődő országoknak viszont ennél nagyobb problémái vannak, ők több segílyt szeretnének, és a Riói kötelezettségvállalásokra alapozva több pénzt is a környezetvédelemre. Ezek az országok a kereskedelemben is nagyobb liberalizációt akarnak, főképpen a mezőgazdaság területén, mivel nem tudnak versenyezni azokkal a farmerekkel, akik a gazdag európai és amerikai országokban több mint 200 milliárd fontnyi támogatást kapnak, ami néha nagyobb összeg, mint amit ezek az országok segílyként kapnak. Végül, de nem utolsó sorban, ezeknek az országoknak szükségük van fenntartható erőforrásokra vízből, hiszen abban a térségben a vízhiány is alapvető probléma.³⁷ A résztvevők elhatározták, hogy 2015-re felére kell csökkenteni azon emberek számát, akik nem jutnak egészséges ivóvízhez, és akiknek napi jövedelme 1 dollár alá esik.³⁸ A Riói Konferencián is jelen lévő „Észak-Dél ellentét” tovább folytatódott.

A konferencián két dokumentumot fogadtak el, a 37 pontból álló *Johannesburgi nyilatkozat a fenntartható fejlődésről* címűt és a *Végrehajtási tervet*, amely 153 pontot számlál.³⁹

Riói Konferencia 2012⁴⁰

A 2012. évi Riói Konferencia, más elnevezéssel élve Rió+20 konferencia, vagy Fenntartható Fejlődés konferencia főtitkára, Sha Zukang a következőképpen jellemezte az eseményt:

„Van elég papírunk, van elég konferenciánk. Amit most tennünk kell, az teljesen más: a Rió+20 nem lehet egy másik normál értelemben vett konferencia, ez a cselekvés konferenciája kell, hogy legyen, annak a végrehajtásnak a konferenciája, amit 20 vagy 10 évvel ezelőtt fogadtunk el.”

A konferencián több mint 150 állam- és kormányfő vett részt. Három fő célkitűzése volt: megújuló politikai elkötelezettséget biztosítani a fenntartható fejlődéshez, értékelni az előrehaladást és a fennmaradó hiányosságokat a fő fenntartható fejlődés konferenciák eredményeinek végrehajtásában, és kezelni az újonnan felmerülő kihívásokat. Két fő témára összpontosított a csúcstalálkozó, az egyik a zöld gazdaság a fenntartható fejlődéssel és szegénység felszámolásával kapcsolatban, a másik pedig a fenntartható fejlődés intézményi kerete. Ezeken felül az előkészítő munkák során hét kritikus kérdést ismertek fel, amelyek külön kiemelt figyelmet kaptak: a munkahelyek, energia, élelem, víz, óceánok, nagyvárosok és a katasztrófák. A zöld gazdaság új elemként jelenik meg az átfogó konferenciák történetében. 2012-re ráébredt a világpolitika, hogy a gazdaság, a környezet és a társadalom nem választható el egymástól. A gazdaságot a társadalom működteti, és az kiszolgálja az embereket, mindez pedig egy természetes környezetben valósul meg. A gazdaságot úgy kell alakítani,

³⁷ OLIVER – JEFFERY 2002.

³⁸ RAKONCZAI 2008, 144–145.

³⁹ RAKONCZAI 2008, 144.

⁴⁰ PISANO – ENDL – BERGER 2012.

hogy fenntartható legyen, ne haladja meg korlátait, azonban ez azért nehéz, mert a politika a gazdasági növekedést ösztönzi, hiszen a gazdaság erőssége alapvetően meghatározza egy ország hatalmi pozícióját. A fenntarthatóság csak úgy érhető el, ha az megjelenik a politikában, a termelésben és az egyének, vállalatok szintjén is, hiszen a fenntartható fogyasztás is alapvető feltétele. „*A zöld gazdaság egy olyan gazdaság, amely javítja az emberek jólétét, miközben jelentősen csökkenti a környezeti kockázatokat, továbbá figyelembe veszi a környezet adta szükségességeket.*”⁴¹

Párizsi Klímacsúcs

Véleményem szerint a Párizsi Klímacsúcs mondható Kiotó után a legeredményesebbnek. A Felek Konferenciája 21. alkalommal ülésezett 2015. november 30. és december 11. között. Több mint 190 nemzeti kormány képviselője volt jelen a klímacsúcson, melynek témája az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése volt, célja pedig a kibocsátás csökkentése az éghajlatváltozás mérséklése érdekében.⁴² Ban Ki-moon ENSZ főtitkár a következőt nyilatkozta a konferencia fontosságával kapcsolatban:

„*Nincs B terv, mert nincs B bolygó sem.*”⁴³

Ez a konferencia azért is volt fontos, mert itt mondták ki először, hogy ha a kibocsátás tovább nő, hamarosan átlépi azt a küszöböt, amely fölött az éghajlatváltozás már visszafordíthatatlan lesz. A tárgyalások már évtizedek óta folytak, a tudósok kutatómunkája pedig ez alatt az idő alatt kimutatta, hogy a szén szint és a hőmérséklet között van kapcsolat és a növekvő ÜHG kibocsátás növekedése főként a mi fosszilis üzemanyag használatunkból és gyáraink kibocsátásából fakad.⁴⁴

A klímacsúcson résztvevő országok megállapodásra jutottak, a legnagyobb kibocsátók elkötelezték magukat; az EU az 1990-es évhez képest 2030-ra 40%-kal fogja csökkenteni a kibocsátását, az USA 26–28%-ra csökkenti 2025-re 2005-höz képest.⁴⁵ Kína is ígéretet tett, mégpedig arra, hogy 2030-ra csökkenteni fogja a kibocsátását, emellett 2030-ra 20%-kal fogja növelni azokat az energiahordozókat, amelyek nem bocsátanak ki károsanyagot (pl.: napenergia).⁴⁶

A Párizsi Megállapodás az első olyan dokumentum, amely jogi kötőerővel bír és egyetemes jellegű, minden ország számára előír kötelezettségeket a kibocsátás-csökkentés, végrehajtás, alkalmazkodás és tervezés tekintetében.⁴⁷ A megállapodás létrejöttének feltétele, hogy a résztvevő 195 ország közül 55 ratifikálja az egyezményt és ez fedje le a kibocsátás 55 százalékát. A megállapodás értelmében a fejlődő országoknak is ugyanúgy csökkenteni kell a

⁴¹ MTVSZ 2012, 16–18.

⁴² HARVEY 2015.

⁴³ MIZSUR 2015.

⁴⁴ HARVEY 2015.

⁴⁵ HARVEY 2015.

⁴⁶ US AND CHINA STRIKE DEAL ON CARBON CUTS IN PUSH FOR GLOBAL CLIMATE CHANGE PACT.

⁴⁷ FARAGÓ 2016.

károsanyag-kibocsátásukat, mint a fejletteknek, a *közös, de megkülönböztetett felelősség elve* alapján. A megállapodás 2016. november 4-én lépett hatályba, a következő klímakonferencia előtt néhány nappal.⁴⁸

A Keretegyezményben Résztes Felek által elfogadott Párizsi Megállapodás és Határozat fontos elemeket tartalmaz rövidtávon. Tételesen felsorolja a 2020-ig végrehajtandó feladatokat és konkrét feladatokat rendel az egyes témakörökhöz is. Továbbá megemlíti, hogy fontos lenne, hogy a fejlődő országok is vállaljanak kötelezettségeket a kibocsátás csökkentésében. A megállapodás azt is rögzíti, hogy a felmelegedésnek az iparosodás előtti átlaghőmérséklethez képest +2 Celsius-fok alatt kell maradnia, de lehetőleg +1,5 foknál legyen korlátozható, valamint szükséges lenne, hogy a kibocsátás minél hamarabb tetőzzön és megálljon a növekedése. A megállapodás értelmében az országoknak be kell adniuk az úgynevezett *Nemzetileg Meghatározott Hozzájárulás* (NDC) dokumentumot ötévente, amelyben arról nyilatkoznak, hogy hogyan és milyen mértékben csökkentik majd a kibocsátásukat nemzeti szinten. Ebben is látható a fejlett és fejlődő ellentét, mivel a fejlett országoknak konkrét célt kell megadniuk, a fejlődőknek csak mérsékelni a kibocsátást, de a fejlett országok támogatásokat fognak nyújtani a fejlődőknek, pénzügyi támogatás, technológia átadás és kapacitásnövelés formájában.⁴⁹

Az akkori amerikai miniszterelnök, Barack Obama úgy vélekedett az egyezményről, hogy bár a szerződés nem tökéletes, mégis mérőföldkőnek számít az éghajlatváltozás elleni küzdelemben és jól mutatja, hogy a világ összefog, bármi lehetséges, továbbá, hosszú távra megteremtí a kereteket, amelyekre szükség van a kihívás megoldásához.⁵⁰ Azonban időközben a választás értelmében Donald Trump lett az új elnök, aki bejelentette 2017 nyarán, hogy bár az USA az egyik legnagyobb kibocsátó, kilép az Egyezményből, mivel az nem előnyös az Egyesült Államoknak, túl költséges teljesíteni a kritériumokat az USA számára, Indiának és Kínának kedvez és más országok csak azért örültek Amerika részvételének, mert az kedvezőtlen az ország számára. Az amerikai embereknek is kedvezőtlen a megállapodás, mert sokan elveszítenék munkahelyüket, majd hozzátette, hogy a pennsylvaniai és nyugat-virginiai szénbányákat újra fogja nyitni.⁵¹ Érezhetjük, hogy ez egy amolyan „a történelem ismétli önmagát” jelenség, hiszen a Kiotói Jegyzőkönyvnek is hasonló történések és okok miatt nem tagja az USA. Egyébként Trump az Obama által hozott klímavédelmi intézkedéseket is eltörölte.

⁴⁸ MIZSUR 2015.

⁴⁹ FARAGÓ 2016.

⁵⁰ PÁRIZSI KLÍMACSÚCS.

⁵¹ BOLCSÓ – IVÁN 2017.

Energiafüggetlenség című új rendelete a következőket tartalmazza:

- az üvegházgázok kibocsátásának korlátozásának feloldása,
- a szénbányászat újraindítása,
- a bezárt széneróművek újra nyitása,
- a szövetségi szénbányák működésének felfüggesztésének feloldása,
- a hidraulikus technikán alapuló olajkitermelés engedélyezése.⁵²

A Legfelsőbb Bíróság azonban arra kötelezte a kormányt, hogy végre kell hajtania Obama szmog ellenes intézkedéseit, a bíróságok pedig a Környezetvédelmi Hatóság (EPA) és a Belügyminisztérium azon próbálkozásait megakadályozták, hogy felfüggeszék azokat a szabályozásokat, amelyek az olajfinomítókból és egyéb fosszilis infrastruktúrákból szivárgó metánra vonatkoznak.⁵³

A Párizsi Konferencia után 2016-ban Marrakeshben folytatódta a tárgyalások a Megállapodásról. A Részes Felek 22. Konferenciájának célja a párizsi egyezménybe foglalt célok és kötelezettségvállalások átültetése a gyakorlatba. Az országok vezetői megegyeztek azokról az információkról, amelyekről majd tájékoztatást kell adniuk. Erre azért volt szükség, mert így egységes rendszerben, minden ország ugyanarról nyújt tájékoztatást. A Konferencia másik központi kérdése, hogy hogyan támogassák majd a fejlődő országokat a fejlettek.⁵⁴ Az 2017-es konferenciát Bonnban tartották a Részes Felek 2017 novemberében. A konferencia célja az volt, hogy a párizsi egyezmény megvalósítása terén előrébb léphessenek és iránymutatásokat dolgozzanak ki a végrehajtásról. Tárgyaltak még az irányelvek gyakorlatba való átültetéséről, a kibocsátás csökkentéséről és a finanszírozásról is többek között.⁵⁵ Nicaragua után ekkor csatlakozott Szíria az egyezményhez, ennek következtében az Egyesült Államok az egyedüli ENSZ tagállam maradt, amelyik nem írta alá azt.⁵⁶ 2018 decemberében Lengyelországban, Katowice városában folytatódott a Részes Felek Konferenciája, melynek egyik fő célja volt, hogy lefektessék a párizsi konferencián tárgyalt célok eléréséhez szükséges szabályokat.⁵⁷

Összegzés

Előzetes felvetésem, miszerint az ENSZ valóban nem tud sikeresen működni az ellentétek és ellentétes érdekek miatt, a kutatás során beigazolódt. Minél több ország képviselője van jelen egy szervezetben, annál nehezebb döntést hozni, mivel sokkal több érdeket kell összehangolni. Viszont jelenleg ennek a folyamatnak sokkal gördülékenyebbnek kellene lennie, hiszen gyors és

⁵² Sz. N. 2017a.

⁵³ Sz. N. 2018.

⁵⁴ COP22 MAROKKÓI KLÍMAKONFERENCIA.

⁵⁵ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS 2017.

⁵⁶ Sz. N. 2017b.

⁵⁷ RÓNAY 2018.

drasztikus változások szükségesek annak érdekében, hogy a bolygó élhető maradjon. Mind politikai, mind gazdasági érdekek, mind pedig akár az elnökválasztás jelentősen tudja befolyásolni a klímaváltozás ellen tett lépések sikerességét (nem feltétlenül negatív irányba, bár erre több példát látunk).

Azért választottam ezt a témát, mert szerettem volna látni, hogyan fejlődött a folyamat (sajnos negatív irányú fejlődést tapasztaltam), milyen eredmények születtek. Ez egy igen bonyolult, soktényezős folyamat, a népességnövekedés, a gazdasági és egyéni érdekek, az ipar fejlődése mind szerepet játszik benne. A kutatás során világossá vált, hogy az egyes országok vezetői nem akarják a környezetet a gazdasági és politikai érdekeik elé helyezni, pedig a gazdaság ereje eltörpül amellett a tény mellett, hogy például pár évtizeden belül hagyományos termelési technikákkal nem lehet majd gabonát termesztetni, hiszen nem lesznek hozzá megfelelő természeti körülmények. Egyre nagyobbak lesznek az országok közötti és a társadalmi egyenlőtlenségek. A víz- és élelemhiány a legszegényebbeket fogja sújtani, akik a legkevesebb szerepet játszották a környezetszennyezésben vagy a károsanyag-kibocsátásban. Több hírben is hallható, hogy felütötte a fejét az a jelenség is, miszerint egyes családok kénytelenek eladni gyermeküket, hogy a család többi tagjának élelmet tudjanak adni. Ezt mi ma az Európai Unióból nézve el se tudjuk képzelni, pedig jelentős mértékben járult hozzá ez a kontinens is a jelenséghez. Az utóbbi években az Európába tartó klíma menekültek száma is egyre nő.

Úgy gondolom, hogy a Stockholmi és a Riói Konferencia nagy előrelépés volt, hiszen a világ felismerte a problémát és fontos lépéseket is tettek a megoldására dokumentumok és szervezetek formájában. A Johannesburgi Konferencia viszont már nem hozott jelentős eredményt és utána sem született ilyen. Az Éghajlatváltozási Keretegyezmény Konferenciák esetében is 1997 után majdnem 20 évet kellett várni, míg Párizsban újra elfogadtak egy jogi kötőerejű dokumentumot.

Figyelembe kell vennünk, hogy az Egyesült Államok mindig is a világ egyik legnagyobb kibocsátója volt, az elmúlt években mégis születtek bizonyos lépések azért, hogy csökkentse a kibocsátást, az új elnök megválasztásával viszont teljes mértékben megváltozott a helyzet. Ebből is láthatjuk, mekkora szerepe van a politikának és a gazdasági érdekeknek egy-egy ilyen közös ügy kapcsán.

Vannak kiemelkedő eredmények, de látnunk kell, hogy sokat kell még dolgoznia az ENSZ-nek, és az egyes országoknak, hogy sikerüljön megállítani a felmelegedést és mérsékelni a klímaváltozást. Összességében azt mondhatom el, hogy a legfontosabb az éghajlatváltozás mérséklése lenne, annak érdekében, hogy a földi élőlényeknek – köztük az embernek – legyen esélyük alkalmazkodni a megváltozott körülményekhez, s ezzel növeljék a túlélés esélyét. Ehhez az iparosodáshoz képest 1,5 Celsius-fokos hőmérsékletnövekedés lenne az

elfogadható.⁵⁸ Azonban ennek a kulcsa az országok közötti sérelmek és ellentétek háttérbe szorítása.

Úgy gondolom, amit a világ tesz a bolygóval, az előbb vagy utóbb mind vissza fog ütni. Gondolok itt arra, hogy például a hulladéktermelés miatt tengerbe kerülő szemetet azok az állatok eszik meg, amelyek majd az ember tányérjára kerülnek, vagy nem jutnak el odáig sem, mert kipusztulnak és az embereknek kell majd áttérni valamilyen más fehérjeforrásra. A savasesők is az emberi tevékenység miatt alakulnak ki és az emberek által termelt növényeket pusztítják, ezzel rontva a termelési rátát. A klímaváltozás számos jövőbeni politikai kihívást is maga után von, mint például a klímamenekültek ügye, akik azért indulnak, mert saját hazájukban többek között édesvízhiány van. Ez csak egy példa, de számos veszélye van annak, hogy ennyire gyorsan változik az éghajlat és lassan alkalmazkodik hozzá az ember.

Irodalom

BÍRÓ 2003 = Bíró D.: *A globális felmelegedés politikatörténete. (1990–2015).* Budapest : Napvilág Kiadó, 2003.

FARAGÓ 2016 = Faragó T.: A párizsi klímátárgyalások eredményei. *Magyar Energetika* (2016) 8–12.

FARAGÓ 2017 = Faragó T. :Közös jövőnk: ego vagy öko? *Zöld Ipari Magazin* (2017) 34–35.

FARAGÓ – BULLA – NATHON 1992 = Bulla M. – Faragó T. – Nathon I.: *Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Környezet és Fejlődés Konferenciája: tények és adatok.* Budapest : Az ENSZ Környezet és Fejlődés Konferenciájának Magyar Nemzeti Bizottsága, 1992.

LÁNG 1980 = Láng I.: *A környezetvédelem nemzetközi körképe.* Budapest : Mezőgazdasági Kiadó, 1980.

LÁNG 2001 = Láng I.: Lesz-e új a nap alatt a környezetvédelemben? *Magyar Tudomány* (2001) 1415–1422.

MTVSZ 2012 = Faragó T. (szerk.): Rió+20 nemzetközi konferencia. Civil értékelés és javaslatok a fenntartható fejlődés folyamatairól. Budapest : Magyar Természetvédők Szövetsége, 2012.

NAGY 2006 = Nagy S. Gy.: A környezethez való jog és a Kiotói Jegyzőkönyv. *Acta Humana* (2006) 41–48.

⁵⁸ NYAKUNKON A KLÍMÁVÁLTOZÁS?

PISANO – ENDL – BERGER 2012. = Pisano, U. – Endl, A. – Berger, G.: The Rio+20 Conference 2012: Objectives, processes and outcomes. *ESDN Quarterly Report N°25* (2012).

RAKONCZAI 2008 = Rakonczai J.: *Globális környezeti kihívásaink*. Szeged : Universitas Szeged Kiadó, 2008.

Internetes források

BOLCSÓ – IVÁN 2017 = Bolcsó Dániel – Iván András: Trump döntött: felrúgja a történelmi klímaegyezményt. *Index* 2017.06.01.; https://index.hu/tudomany/2017/06/01/trump_dontott_felrugja_a_klimaegyezményt/ (Letöltés: 2018.04.21.)

COP22 MAROKKÓI KLÍMAKONFERENCIA = <http://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/society/20161111STO50910/cop22-marokkoi-klimakonferencia-a-parizsi-megallapodas-gyakorlati-megvalositasa> (Letöltés: 2018.04.17.)

ÉGHAJLATVÁLTOZÁS 2017 = <http://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/society/20171023STO86613/eghajlatvaltozas-a-cop23-klimakonferencia-focelkituzesei-video> (Letöltés: 2018.04.17.)

HARVEY 2015 = Harvey, Fiona Everything you need to know about the Paris climate summit and UN talks. *The Guardian* 2015.06.02.; <https://www.theguardian.com/environment/2015/jun/02/everything-you-need-to-know-about-the-paris-climate-summit-and-un-talks> (Letöltés: 2018.04.19.)

<http://www.ff3.hu/stock.html> (Letöltés: 2018.04.17.)

http://www.ipcc.ch/organization/organization_history.shtml (Letöltés: 2018.04.17.)

http://www.unis.unvienna.org/unis/hu/thematic_info_climate_change_ipcc.html (Letöltés: 2018.04.17.)

https://magyarnemzet.hu/migr_1834/kioto-miatt-clinton-busht-biralja-546315 (Letöltés: 2018.12.02. 15:28)

<https://www.yumpu.com/en/document/view/10044642/integrating-environment-and-development-1972-2002-uneep> (Letöltés: 2018.04.17.)

MIZSUR 2015 = Mizsur András: Történelmi megállapodás a klímacsúcson. *HVG* 2015.12.12.; http://hvg.hu/itthon/20151212_parizsi_klimacsucs_megallapodas (Letöltés: 2018.04.21.)

NYAKUNKON A KLÍMAVÁLTOZÁS? = <http://www.eumet.hu/hirek/ipcc20181008/> (Letöltés: 2018.04.17.)

- OLIVER – JEFFERY 2002 = Oliver, Mark – Jeffery, Simon: Earth Summit. *The Guardian* 2002.09.04.; <https://www.theguardian.com/environment/2002/sep/04/theissuesexplained.greenpolitics> (Letöltés: 2018.03.30)
- PÁRIZSI KLÍMACSÚCS = Párizsi klímacsúcs: így értékelték a világ vezető politikusai. *Kitekintő* 2015.12.03.; http://kitekinto.hu/europa/2015/12/13/parizsi_klimacsucs_igy_ertekeltek_a_vilag_vezet_politikusai (Letöltés: 2018.04.21.)
- RÓNAY 2018 = Rónay Tamás: Az utolsó órában is tárgyalnak a Föld megmentéséről. *Népszava* 2018.09.04.; https://nepszava.hu/3007174_az-utolso-oraban-is-targyalnak-a-fold-megmenteserol (Letöltés: 2018.10.21.)
- SIPOS 2012 = Sipos Géza: Elkerülték a klímacsődöt. *Origo* 2012.12.08.; <http://www.origo.hu/kornyezet/20121208-elkerultek-a-klimacsodot-ensz-kli-makonferencia-doha-eredmeny-dontes-uevghazgaz-kiotoi.html> (Letöltés: 2018.04.22.)
- SZ. N. 2007 = Sz. n.: Al Gore és a klímaharcosok kapták a Nobel-békedíjat. *Origo* 2007.10.12.; <http://www.origo.hu/nagyvilag/20071012-kiosztjak-a-nobelbekedijat.html> (Letöltés: 2018.04.17.)
- SZ. N. 2012 = Sz. n.: Meghosszabbították a Kiotói Jegyzőkönyv érvényességét. *Index* 2012.12.08.; https://index.hu/tudomany/2012/12/08/meghosszabbítottak_a_kiotoi_jegyzokonyv_ervenyesseget/ (Letöltés: 2018.04.22.)
- SZ. N. 2017a = Sz. n.: Trump eltörölte Obama klímavédelmi lépéseit. *Index* 2017.03.28.; https://index.hu/tudomany/2017/03/28/trump_eltorolte_obama_klimavedelmi_lepeseit/ (Letöltés: 2018.04.21.)
- SZ. N. 2017b = Szíria is csatlakozik a párizsi klímaegyezményhez. *Világgazdaság*, 2017.11.11.; <https://www.vg.hu/gazdasag/sziria-is-csatlakozik-a-parizsi-klimaegyezmenyhez-671567/> (Letöltés: 2018.04.23.)
- SZ. N. 2018 = Sz. n.: Bírószágon kapott pofont Trump klímaellenes politikája. *Piac és profit* 2018.04.02.; <http://www.piacesprofit.hu/klimablog/birosagon-kapott-pofont-trump-klimaellenes-politikaja/> (Letöltés: 2018.04.21.)
- US AND CHINA STRIKE DEAL ON CARBON CUTS IN PUSH FOR GLOBAL CLIMATE CHANGE PACT = US and China strike deal on carbon cuts in push for global climate change pact. *The Guardian* 2014.11.12.; <https://www.theguardian.com/environment/2014/nov/12/china-and-us-make-carbon-pledge> (Letöltés: 2018.04.19.)
- WHAT IS THE KYOTO PROTOCOL AND HAS IT MADE ANY DIFFERENCE? = What is the Kyoto protocol and has it made any difference? *The Guardian* 2011.03.11.; <https://www.theguardian.com/environment/2011/mar/11/kyoto-protocol> (Letöltés: 2018.04.18.)

Fighting against Climate Change versus Politics

KATALIN GYÖNGYI PINTÉR

Today climate changing is one of the most serious global problems. In my resaerch I dealt with the work of the United Nations on the field of environmental policy. It includes the coherent UN conferences, important framework on climate change conferences and also agreements. I scanned the political and economic interests, which crossed the development of this field. I found that the first and the second conferences were very usefual and successful but the other ones were ineffective. There were two partly efficient framework conferences (Kyoto and Paris) out of 24, but these are also did not achieved all of its goals. The greatest emitters such as the United States, Russia or China hostile with these steps because these can push back their economy. However, drastic and urgent steps could be taken to mitigate the impacts of climate change and it could be ahead as other interests. The climate change can also cause political issues as the challenge of climate refugees, who starts their journey because of lack of fresh water or food.